

K 44101205 : สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์

คำสำคัญ : วัฒนธรรมเขมร / กลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน

ธีษสร ดันติวงศ์ : ร่องรอยวัฒนธรรมเขมรในบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน (TRACE OF KHMER CULTURE IN THE MAE KLONG – THA CHIN VALLEY) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ผศ. มยุรี วีระประเสริฐ และ ศ.ดร. ม.ร.ว.ศุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. 396 หน้า. ISBN 974-11-6528-5

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณในบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน ภายหลังจากที่อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรแพร่กระจายเข้ามาในพื้นที่นี้แล้ว ได้ก่อให้เกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงด้านใดบ้าง โดยมีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัดในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม และเพชรบุรี สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากหลักฐานทางโบราณคดีประเภทต่างๆ อันได้แก่ ร่องรอยคูน้ำคันดินของชุมชนโบราณ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ดังกล่าว

ผลจากการศึกษาพบว่า อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรจากศูนย์กลางในประเทศกัมพูชาได้แพร่กระจายเข้ามาในพื้นที่นี้ เริ่มตั้งแต่ในช่วงสมัยก่อนเมืองพระนคร ราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 อันเป็นระยะเวลาที่ร่วมสมัยกับวัฒนธรรมทวารวดี หลักฐานที่สำคัญคือ การค้นพบมุขลิ่งและศิวิลิ่งจากเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายในช่วงเวลานี้ด้วย หลังจากนั้น อิทธิพลเขมรได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากกับชุมชนทางภาคตะวันตกของประเทศไทยในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ตรงกับสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์อาณาจักรเขมรโบราณที่ปกครองอยู่ที่เมืองพระนครหลวง (นครธม) ทั้งนี้พบร่องรอยชุมชนโบราณในช่วงรัชสมัยของพระองค์เป็นจำนวนหลายแห่ง อาทิ ปราสาทเมืองสิงห์ เมืองครุฑ เมืองราชบุรีบริเวณวัดมหาธาตุ เมืองโบราณที่สระโกสินารายณ์ โบราณสถานเนินทางพระ เมืองโบราณที่บ้านหนองแจง ปราสาทกำแพงแลง เป็นต้น

เมื่ออิทธิพลวัฒนธรรมเขมรช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ได้เข้ามามีบทบาทกับชุมชนโบราณในบริเวณภาคตะวันตกของประเทศไทยแล้ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมด้านต่างๆ อันมีความแตกต่างกับชุมชนสมัยทวารวดีที่มีมาแต่เดิมในพื้นที่นี้ ได้แก่ ด้านรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน คติความเชื่อทางศาสนา เทคนิคการก่อสร้างและองค์ประกอบของสถาปัตยกรรม และรูปแบบเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งที่เห็นอย่างชัดเจนที่สุดคือภาษาชนดินเผา ซึ่งอิทธิพลเขมรที่เข้ามานั้นได้มีการผสมผสานกับวัฒนธรรมทวารวดีที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่นี้ จึงทำให้วัฒนธรรมเขมรในประเทศไทยแสดงออกถึงความเป็นพื้นเมือง (เช่น ลวดลายปูนปั้นประดับโบราณสถาน และประติมากรรมรูปเคารพสลักจากหินทรายสีแดง เป็นต้น) โดยมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมเขมรที่พบจากศูนย์กลางในประเทศกัมพูชา นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ร่วมสมัยกัน ทั้งชุมชนใกล้เคียงในภูมิภาคเดียวกัน อย่างเช่น ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และชุมชนในภาคกลางที่เมืองลพบุรี เป็นต้น และชุมชนภายนอกโพ้นทะเล อย่างราชสำนักจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง

K 44101205 : MAJOR : HISTORICAL ARCHAEOLOGY

KEY WORD : KHMER CULTURE / MAE KLONG – THA CHIN VALLEY

THACHSORN TANTIWONG : TRACE OF KHMER CULTURE IN THE MAE KLONG – THA CHIN VALLEY. THESIS ADVISORS : ASST. PROF. MAYUREE VEERAPRASERT AND PROF. M.R. SURIYAVUDH SUKHASVASTI, Ph.D. 396 pp. ISBN 974-11-6528-5

The major purpose of this research is to study on the cultural development and cultural change of ancient communities in the Mae Klong – Tha Chin valley, after the influence of Khmer culture. The scope of study is limited in western region of Thailand, which covers five provinces : Kanchanaburi, Suphanburi, Ratchaburi, Nakhon Prathom and Petchaburi. This thesis will focus on the archaeological evidence : moated site, ancient ruins and artifacts found in the study area.

Result of the research indicates that there are two phases of Khmer's cultural influence ; the first phase belonged to the Pre-Angkorian period (6<sup>th</sup>-8<sup>th</sup> A.D. century), which is shown by the discovery of Mukhalinga from U-Thong, Suphanburi Province. The second phase was during the Angkorian period in the late 12<sup>th</sup> A.D. (reign of King Jayavarman VII). Trace of this period could be seen in many communities, such as Muang Singh, Muang Krut, Ban Klon Do site, Wat Mahathat of Ratchaburi, Muang Srakosinarai, Noen Thang Pra ancient ruin, Prasat Kamphaenglang etc.

After the spread of Khmer culture into the Mae Klong – Tha Chin valley area (western area of Thailand), there was evidence of cultural change, different from Dvaravati culture which was formerly existed in the study area, that's settlement pattern, religious beliefs, monument and Khmer ceramics (brown glaze / green glaze). Khmer culture in Thailand was quite different from Khmer culture in Cambodia because it was integrated with Dvaravati culture, local culture in central Thailand. Moreover, there was the cultural relationship between the ancient communities in western region (Kanchanaburi, Suphanburi, Ratchaburi, Petchaburi), and the contemporary communities in Central Thailand such as Lopburi, in the lower part of North-Eastern Thailand and in China during the Sung period.